

УДК 351.74;342.56

DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2019.8.27>**Олександр Дудченко,**

канд. юрид. наук,

асистент кафедри судоустрою та прокурорської діяльності

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

СУТНІСТЬ ПРАВООХОРОННОЇ СИСТЕМИ

У статті охарактеризовано стан наукової розробки проблеми функціонування правоохоронної системи. Досліджено наявні в юридичній науці наукові підходи до розуміння і тлумачення поняття «правоохоронна система»; зазначається, що більшість наукових підходів з приводу правоохоронної системи умовно поділяються на дві групи: до першої належать погляди дослідників, які розглядають правоохоронну систему як сукупність органів, котрі здійснюють правоохоронну діяльність, до другої – дослідників, котрі розглядають правоохоронну систему як складне явище, що структурно включає поряд із правоохоронними органами й інші елементи.

Автором робиться наголос на другому підході до розуміння правоохоронної системи, акцентується увага на тому, що не можна ототожнювати поняття «система правоохоронних органів» та «правоохоронна система».

Зроблено висновок, що правоохоронна система є сукупністю тісно пов'язаних між собою елементів, які взаємодіють та утворюють певну цілісність, вона базується на відповідних принципах, засадах. Її головними складовими елементами необхідно вважати інституціональну та нормативну підсистеми. Інституціональну підсистему утворюють об'єкти правоохоронного впливу та правоохоронні органи, для яких основним завданням є правоохоронна діяльність. Нормативна підсистема складається з правових принципів та норм, що здійснюють регулювання відносин між суб'єктами охорони права; своє вираження вони знаходять у нормативних актах, які регулюють правоохоронну діяльність.

На підставі аналізу наявних наукових підходів до розуміння правоохоронної системи запропоновано авторське розуміння поняття правоохоронної системи, а саме: правоохоронна система – це багаторівнева соціальна система, що існує в державі та об'єднує органи й інститути, які на підставі та в межах правових норм здійснюють правоохоронну та правозахисну діяльність з метою забезпечення законності в державі.

З урахуванням висловлених у сучасній науковій літературі думок стосовно правоохоронної системи вказано її особливості (ознаки, властивості).

Ключові слова: система, правоохоронні органи, правоохоронна діяльність, правозахисна діяльність.

Постановка проблеми. Аналіз наукової літератури в галузі права свідчить, що коло питань правоохоронної проблематики в юриспруденції вже сформувалось. Однак натепер відсутні підстави для твердження про те, що дослідження в цій галузі вичерпали свою актуальність. Навпаки, без подальших спеціалізованих і фундаментальних досліджень правоохоронної теорії подолати проблеми та суперечливість у правоохоронній практиці не видається можливим.

Одним з актуальних наукових та практичних завдань було і залишається формування в сучасній Україні ефективної правоохоронної системи. У теоретичному плані його рішення передбачає, перш за все, розробку й уточнення відповідного категоріального апарату, аналіз структурних і функціональних особливостей правоохоронної системи, виявлення її закономірних зв'язків

з іншими елементами політико-правової системи сучасного суспільства і держави.

Поняття «правоохоронна система» активно використовується як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями та практиками, хоча й не завжди належним чином розкриваючи його зміст. Зазначимо, що в юридичній літературі точиться дискусія не лише з приводу трактування категорії «правоохоронна система», а й щодо її структурних елементів. Водночас, рухаючись у напрямі реформування правоохоронної системи, дослідники володіють сьогодні вже чималим обсягом цікавого й надзвичайно корисного матеріалу, присвяченого вивченню найрізноманітніших аспектів цієї проблематики. Зокрема, ознайомлення з відповідними науковими працями М. Ануфрієва, О. Бандурки, В. Білоуса, М. Вербенського, В. Галунька, В. Грохольського, С. Гусарова, І. Зозулі, В. Ковальської, А. Комзюка,

А. Куліша, О. Мартиненка, Н. Матюхіної, В. Олефіра, Т. Плугатара, В. Петкова, Т. Проценка, О. Синявської, С. Стеценка, І. Шопіної, О. Ярмиша та інших науковців показує, що зазначені напрями наукових розвідок актуальні з наукової точки зору і важливі та своєчасні з практичних позицій, однак, не применшуючи ролі й значущості доробки цих науковців, зауважимо, що окремі аспекти цієї проблематики потребують підвищеної уваги, переосмислення й внесення уточнень, адже її невирішеність ставить під сумнів ефективність подальшого реформування правоохоронної системи в цілому.

Мета статті полягає в проведенні загальнотеоретичного аналізу поняття «правоохоронна система», з'ясуванні сутності та визначенні змісту цього поняття, розкритті його структурних елементів та висвітленні головних ознак.

Виклад основного матеріалу. Більшість наукових підходів щодо правоохоронної системи можна умовно поділити на дві групи: до першої необхідно віднести погляди дослідників, які розглядають правоохоронну систему як сукупність органів, які здійснюють правоохоронну діяльність, до другої – дослідників, котрі розглядають правоохоронну систему як складне явище, що структурно включає поряд із правоохоронними органами й інші елементи.

Представник першого підходу С. Терешко у своїй роботі «Актуальні проблеми та напрями реформування правоохоронних органів України» неодноразово застосовує поняття «правоохоронна система», однак його визначення не надає, водночас вчений акцентує увагу на необхідності удосконалення саме системи правоохоронних органів України [1]. Співзвучною вищезазначеній є позиція В. Півненко, який у своїй роботі до державних правоохоронних органів відносить суд, а також інші державні органи, створені спеціально для підтримки режиму законності в Україні. Дослідник не надає авторського визначення правоохоронної системи, втім характеризує її як систему правоохоронних органів, що розосереджені по всіх гілках державної влади, та акцентує увагу на тому, що не слід її ототожнювати з кримінальною юстицією [2, с. 39-42]. Схожої позиції щодо розуміння правоохоронної системи у своїх дослідженнях дотримуються О. Їжак [3], О. Котелянець, О. Маркєєва [4], О. Міхеєва [5], М. Сатуріна [6] та інші вчені.

Отже, можна констатувати, що за першого підходу йдеться про повне ототожнення поняття «система правоохоронних органів» та «правоохоронна система», з чим погодитись

повною мірою не можна, оскільки вживати ці поняття як однакові не зовсім правильно з методологічної позиції. Підтвердженням цього є розробки вчених, які дотримуються другого підходу.

У деяких випадках робляться спроби визначити правоохоронну систему в широкому і вузькому сенсі та таким чином розмежувати поняття «правоохоронна система» і «система захисту прав людини». Так, А. Мовчан вважає, що зміст категорії «правоохоронна система» може аналізуватися як у широкому, так і у вузькому сенсі. У першому випадку як об'єкт захисту слід розглядати не тільки права людини, а й саме право, а також інші складники правової системи. Однак завжди одним з основних об'єктів захисту залишаються права людини. У такому ракурсі поняття «система захисту прав людини» є найважливішим компонентом поняття «правоохоронна система» [7, с. 160].

О. Братко розкриває поняття правоохоронної системи як більш об'ємне, ніж система правоохоронних органів. Вчений зазначає, що до правоохоронної системи належать не тільки спеціальні правоохоронні органи, а й інші органи держави правоохоронного призначення, а також юридичні засоби та методи правової охорони і правові норми [8, с. 48]. Слід зазначити, що, зважаючи на різноплановість суспільних відносин, що виникають у правоохоронній сфері, більш доцільно аналізувати правові норми (як нормативну підсистему правоохоронної системи) не лише як охоронні, а й регулятивні норми, оскільки вони виступають як правові засади організації правоохоронних органів та здійснення ними правоохоронної діяльності.

Погляд на правоохоронну систему як на складно організоване явище поділяє В. Карташов, який підкреслює в запропонованій ним дефініції правоохоронної системи, що під правоохоронною системою слід розуміти єдиний комплекс взаємопов'язаних державних і недержавних організацій та окремих осіб (правозахисників) і юридичних явищ (права, правосвідомості, правової культури, різноманітних видів юридичної практики тощо), за допомогою якого ефективно і якісно здійснюється охорона (захист) прав і законних інтересів громадян та їх об'єднань [9, с. 12].

Т. Плугатар об'єднує запропоновані елементи правоохоронної системи та зазначає, що правоохоронна система становить цілісний комплекс відмежованих, взаємопов'язаних та взаємодіючих елементів, які утворюють певну єдність, що базується на відповідних принципах та нормах. Основними складовими елементами право-

охоронної системи є охоронні правові норми, мета, принципи, функції, завдання, суб'єкти, об'єкти правоохорони, правоохоронна діяльність, а також правоохоронні відносини [10, с. 26].

Дуже вдалим, на наш погляд, є підхід О. Соколенко, яка визначає правоохоронну систему як соціальну систему, що відображує єдність та взаємопов'язаність нормативно-правового регулювання у правоохоронній сфері, організацію системи правоохоронних органів та інших суб'єктів правоохоронної діяльності та самої правоохоронної діяльності, спрямованої на охорону й захист основ конституційного ладу, в тому числі прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина, законності й правопорядку. О. Соколенко зазначає, що система правоохоронних органів виступає підсистемою інституціональної системи правоохоронної діяльності, яка виступає підсистемою правоохоронної системи, що своєю чергою є підсистемою по відношенню до системи вищого порядку – правової системи.

Дослідник вказує, що система правоохоронних органів відображує перш за все саме інституціональний аспект правоохоронної діяльності, функціонування й існування якого неможливе поза зв'язком з іншими елементами організації правоохорони, зокрема нормативно-правовим забезпеченням побудови системи таких правоохоронних органів та реалізації ними відповідної правоохоронної діяльності. Оскільки лише єдність та пов'язаність правового регулювання суспільних відносин у сфері правоохорони, організації правоохоронних органів та здійснюваної ними правоохоронної діяльності в умовах правової, соціальної, демократичної держави може розглядатись як єдино прийнятний спосіб організації правоохорони [11, с. 92, 95-96].

Таким чином, представники другого підходу доходять спільного висновку стосовно правоохоронної системи. Вони зазначають, що вказане поняття не можна розкривати лише через систему правоохоронних органів, а її слід характеризувати з позицій широкого розуміння як багатоаспектне комплексне явище. На нашу думку, слід погодитись з такою позицією. А також необхідно зауважити, що недостатнє дослідження наукового підґрунтя правоохоронної системи як у працях вітчизняних науковців, так і в зарубіжних наукових джерелах потребує подальшого ґрунтовного аналізу та узагальнення наявних підходів. Такі необхідність зумовлена якостями правоохоронної системи як внутрішньо неоднорідного, складного утворення.

Отже, можна зробити висновок, що правоохоронна система є сукупністю тісно пов'язаних між собою елементів, які взаємодіють та утворюють певну цілісність, вона базується на відповідних принципах, засадах. Її головними складовими елементами необхідно вважати інституціональну та нормативну підсистему. Інституціональну підсистему утворюють об'єкти правоохоронного впливу та правоохоронні органи, для яких основним завданням є правоохоронна діяльність. Нормативна підсистема складається з правових принципів та норм, що здійснюють регулювання відносин між суб'єктами правоохорони; своє вираження вони знаходять у нормативних актах, які регулюють правоохоронну діяльність. Окремо треба наголосити на засадах (принципах), до яких належать: науковості; системності; гласності; демократизму; законності; рівності всіх перед законом; справедливості і моральності; пріоритетного ставлення до інтересів людини порівняно з інтересами держави; діяльності правоохоронних органів виключно на підставі та в межах повноважень, а також у спосіб, що передбачено Конституцією і законами України тощо.

На підставі вищевикладеного аналізу наявних наукових підходів до розуміння правоохоронної системи можна сформулювати поняття правоохоронної системи, яке розкриває її сутність, а саме: правоохоронна система – це багаторівнева соціальна система, що існує в державі та об'єднує органи й інститути, які на підставі та в межах правових норм здійснюють правоохоронну та правозахисну діяльність з метою забезпечення законності в державі.

Зазначене, а також й інші визначення, безумовно, дають узагальнене уявлення про ті чи інші сторони правоохоронної системи як специфічного явища сучасної політико-правової дійсності. Проте жодне з них не може претендувати на абсолютну універсальність і повноту. І це не дивно. Як відомо, чим складніший досліджуваний об'єкт, тим більше визначень можна йому дати. А правоохоронна система, безсумнівно, належить до таких складних утворень. Тому, поряд зі спробами виробити загальнотеоретичне визначення цього явища, не можна випускати з виду й інший шлях наукового осмислення правоохоронної системи – виділення й аналіз притаманних їй специфічних ознак і властивостей. Як свідчить практика наукового пізнання правової системи, права, держави та інших політико-правових явищ, саме останній підхід дає найбільш відчутні результати.

З урахуванням висловлених у сучасній науковій літературі думок стосовно право-

охоронної системи можна вказати такі її особливості (ознаки, властивості).

По-перше, правоохоронна система являє собою необхідний елемент сучасної правової держави і громадянського суспільства, є показником їхньої зрілості, сформованості, цивілізованості. Між ними існують не тільки функціональні, але й генетичні зв'язки. Здається, зовсім не випадково, що питання стосовно правоохоронної системи було поставлено в нашій науці одночасно з проголошенням в країні офіційного курсу на побудову правової держави, утвердження принципів гуманізму, демократії тощо.

Навряд чи сьогодні знайдеться робота, присвячена правоохоронній тематиці, в якій так чи інакше не ставилося би питання про співвідношення таких понять, як «забезпечення права», «охорона права», «захист права». Хотілося б звернути увагу на той момент, що в основному полеміка не виходить за рамки суто формальних визначень, у зв'язку з чим часто перетворюється на суперечку суто термінологічного плану (який термін вужчий, який ширший тощо). Тим часом проблема формування і обґрунтування правоохоронної системи має не тільки формально-юридичний, а й конкретно-історичний вимір. Питання про зміст і призначення правоохоронної системи не можна вирішити у відриві від реальних процесів державно-правового розвитку. Правоохоронна система і її складові явища відображають якісно новий етап у розвитку сучасної держави і права, який характеризується переосмисленням основних соціально-правових цінностей. Категоріальний апарат охорони права, що склався в радянській правовій доктрині, був зорієнтований на інші реалії, з характерним для них домінуванням державно-партійних інтересів. Слід підкреслити, що за такого орієнтування склався не тільки категоріальний апарат, а й фактично склалася система правоохоронної діяльності, яка була спрямована перш за все на захист інтересів держави, часто за рахунок обмеження прав і свобод особи. Як свідчить історичний досвід підпорядкування правоохоронних органів виключно політичним інтересам апарату держави є ризикованою справою. Так, за допомогою органів Народного комісаріату внутрішніх справ – Міністерства державної безпеки СРСР – в Україні здійснювалась небезпечна антинародна діяльність, яку з історико-правової точки зору визнати правоохоронною не можна. Спеціальне дослідження, яке проведене Верховним Судом, підтверджує, що масовим репресіям за часів радянської влади було піддано майже всі прошарки суспільства. Тоталітарна система охорони суспіль-

них відносин, через яку відбувався виключно примусовий вплив на діяльність людини, була характерною для зазначеного часу історії країни. Сучасна демократична система регулювання суспільно-соціальних відносин вимагає зміни такого засобу впливу на поведінку особистості, як заборона. Поступово в Українській державі утверджуються нові принципи, за якими формуються взаємовідносини між людиною та державою: дозволено лише те, що не забороняється законом. За такого підходу правовий порядок ґрунтується на засадах, за якими жодна особа не може бути примушена робити те, що не передбачено законодавством, а органи державні органи та їх посадові особи повинні діяти у межах своїх повноважень і у спосіб, що не заперечує законам та Конституції України [12].

Конституція України, заклавши фундамент демократичної, правової, соціальної держави, значно розширила коло прав і свобод людини та привела їх у відповідність до загальноновизнаних міжнародних норм і принципів. Україна офіційно визнала людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпеку вищою соціальною цінністю, а їх забезпечення – головним своїм обов'язком. Закріплення прав і свобод людини в Основному Законі й інших основоположних джерелах прав людини визначає орієнтацію на їх забезпечення всіх правоохоронних органів, а суспільство – на здійснення контролю за тим, як ці права і свободи забезпечуються владою в повсякденному практичному житті.

Сучасна демократизація суспільних відносин зумовила пріоритетність додержання прав і свобод громадян, що знайшло своє закріплення у Конституції України, а також у низці законодавчих актів, що регулюють діяльність правоохоронних органів. У зв'язку з цим структура правоохоронної системи повинна будуватися на системі принципів, інститутів, механізмів і процедурно-правових правил, прямо чи опосередковано призначених для захисту прав і свобод людини і громадянина. Переорієнтація зазначеної діяльності на якісно інші цінності, проголошені, зокрема, Конституцією України, не могла бути досягнута в рамках все тих же правоохоронних категорій і інститутів. Права і свободи людини і громадянина, правоохоронне законодавство, правоохоронні функції, правоохоронні відносини, правоохоронна система – все це поняття і явища, що відображають якісно новий етап державно-правового розвитку, в центрі якого перебуває (повинна перебувати) людина як соціальна і правова цінність. У такому контексті розкривається справжній зміст і призначення самої правової держави. Останнє

не самоціль, а лише необхідний засіб забезпечення прав людини. Призначення правової держави – створювати політико-правові умови для гідного життя і вільного розвитку людей, захищати їхні права і свободи.

По-друге, правоохоронна система – це елемент (підсистема) і різновид правової системи держави як більш загальної, інтегральної категорії. Тут, як видається, потрібні деякі уточнення. Річ у тому, що поширене уявлення про правоохоронну систему як елемент або частину правової системи є справедливим лише частково. Справедливість вказаного твердження полягає в тому, що права система здійснює не тільки правоохоронні, а й інші завдання і функції. І оскільки функція правоохорони є однією з багатьох функцій правової системи (поряд з інформативною, регулятивною, комунікативною та ін.), то і правоохоронні елементи (норми, відносини, рішення тощо) можуть бути виділені в особливий блок або підсистему. Але в цьому полягає і обмеженість зазначеного підходу. Він ніби замикається на частинах і не дозволяє осмислити правоохоронний потенціал правової системи в цілому. Тим часом елементи правової та правоохоронної систем (норми, відносини, акти застосування права, правосвідомість, правова культура та ін.) значною мірою збігаються і відрізняються не кількістю, а якістю, особливостями функціональної настройки. І це дозволяє застосовувати правоохоронну термінологію і використовувати правоохоронні оцінки не обмежено, а стосовно правової системи в цілому. Ми вважаємо, що це дуже важливий аспект розуміння правоохоронної системи. Важливий не тільки в науковому, але і практичному плані. Він дозволяє вийти за рамки окремих рішень і побачити проблему цілком. Можна скільки завгодно вдосконалювати окремі правоохоронні законодавчі акти і норми, державні органи тощо, але при загальній орієнтації правової системи на інші цінності такі часткові заходи навряд чи здатні суттєво вплинути на правоохоронну ситуацію в країні.

По-третє, специфіка правоохоронної системи полягає також у тому, що вона характеризується власним системоутворюючим початком. Як відомо, наявність такого початку характеризує будь-яку систему. Для правової системи в цілому – це право (висловлюються й інші точки зору), для політичної – державна влада, тощо. Що стосується правоохоронної системи, то тут системоутворюючим початком виступає вимога безумовного захисту прав і свобод людини як найвищої цінності. Відповідно, і призначення правоохоронної системи полягає в реалі-

зації зазначеної вимоги і досягненні стану правової захищеності людини. Саме функціональна спрямованість усіх елементів правоохоронної системи на реалізацію зазначеного принципу надає їм необхідний ступінь єдності та взаємодії в складі цілого. До такої мети необхідно прагнути державам і іншим політичним організаціям. Мета будь-якого політичного союзу, згідно зі ст. 2 Декларації прав людини і громадянина 1789 року, полягає в збереженні природних і невід'ємних прав людини.

По-четверте, правоохоронна система має складно організований, комплексний характер. Дана особливість також відзначається практично всіма авторами, що досліджували правоохоронну систему. Однак що стосується конкретного розуміння структури зазначеної системи, її елементного складу, то на цей рахунок у науковій літературі не склалася якась єдина думка. Втім, єдність не спостерігається і в розумінні структури правової системи в цілому, яка натепер отримала набагато більшу ґрунтовну наукову розробку.

Висновки

Таким чином, правоохоронна система є сукупністю тісно пов'язаних між собою елементів, які взаємодіють та утворюють певну цілісність, вона базується на відповідних принципах, засадах. Її головними складовими елементами необхідно вважати інституціональну та нормативну підсистеми. Інституціональну підсистему утворюють об'єкти правоохоронного впливу та правоохоронні органи, для яких основним завданням є правоохоронна діяльність. Нормативна підсистема складається з правових принципів та норм, що здійснюють регулювання відносин між суб'єктами охорони права; своє вираження вони знаходять у нормативних актах, які регулюють правоохоронну діяльність.

На підставі аналізу наявних наукових підходів до розуміння правоохоронної системи запропоновано авторське розуміння поняття правоохоронної системи, а саме: правоохоронна система – це багаторівнева соціальна система, що існує в державі та об'єднує органи й інститути, які на підставі та в межах правових норм здійснюють правоохоронну й правозахисну діяльність із метою забезпечення законності в державі.

Список використаних джерел:

1. Терешко С. В. Актуальні проблеми та напрями реформування правоохоронних органів України. URL: www.niisp.org/vydanna/panorama/go/2/2014.

2. Півненко В. П. Правоохоронна система України: визначення і функціонування. *Вісник прокуратури*. 2003. № 2. С. 39-45.

3. Іжак О. І. Порівняльно-правовий аналіз поняття правоохоронних органів за вітчизняним та зарубіжним законодавством, їх характерні ознаки, види та місце в системі органів виконавчої влади. URL: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/Jul2009/29.htm>.

4. Котелянець О. О., Маркеєва О. Д. Український досвід реформування кримінального правосуддя та правоохоронних органів. Аналітична доповідь. URL: <https://www.niss.gov.ua/articles/486/>.

5. Міхеєва О. К. Методологічні підходи до вивчення правоохоронної системи України часів НЕПу. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Iipd/20092Z13Miheeva.htm.

6. Сутурина М. Н. Правоохранительная система государства: Теоретико-правовой аспект : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. СПб., 2008. 23 с.

7. Основные принципы международного права : Курс лекций международного права / гл. ред. В. Н. Кудрявцев. Москва : Наука, 1989. 240 с.

8. Братко А. Г. Правоохранительная система (вопросы теории) : монография. Юридическая литература, 1991. 208 с.

9. Карташов В. Н. Правозащитные системы: понятия, основные типы и принципы. *Российская и европейская правозащитные системы: соотношение и проблемы гармонизации*. 2003. С. 12.

10. Плугатар Т. А. Визначення сутності та змісту поняття «правоохоронна система». *Наука і правоохорона*. 2014. № 2(24). С. 21-28.

11. Соколенко О. Л. Поняття і структура правоохоронної системи. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2013. Вип. 4. С. 91-96.

12. Принципи, мета, завдання, функції правоохоронної системи. URL: http://pidruchniki.com/2008021545047/pravo/printsiipi_meta_zavdannya_funktsiyi_pравоохoronnoyi_sistemi.

The condition of scientific development of the problem of law enforcement system functioning are characterized in the article. A number of scientific approaches to understanding and interpreting the concept of "law enforcement system" are investigated, and it is noted that most scientific approaches to the law enforcement system are conditionally divided into two groups: the first are the views of researchers who view the law enforcement system as a collection of bodies which carry out law enforcement activities, the second, researchers who consider the law enforcement system as a complex phenomenon that structurally includes other elements alongside law enforcement agencies.

The author emphasizes the second approach to understanding the law enforcement system, and accents that it is impossible to identify the concepts of "law enforcement system" and "law enforcement system" as the same.

It is concluded that the law enforcement system is a totality of closely interconnected elements that, interacting and forming a certain integrity, it is based on appropriate principles. Institutional and regulatory subsystems should be considered as its main components. The institutional subsystem is comprised of law enforcement and law enforcement agencies whose main task is law enforcement. The regulatory subsystem consists of legal principles and norms that regulate relations between legal entities. They find expression in normative acts that regulate law enforcement. The normative subsystem consists of legal principles and norms that regulate relations between subjects of protection of rights; it find expression in normative acts that regulate law enforcement.

The author's understanding of the concept of the law enforcement system that based on the analysis of the existing scientific approaches to understanding the law enforcement system is proposed, namely: the law enforcement system is a multilevel social system existing in the state and unites bodies and institutions which, on the basis and within the limits of legal norms, exercise law enforcement and human rights activities to ensure the rule of law in the state.

Specifics (features, characteristic) of the law enforcement system taking into account the expressed opinions in the modern scientific literature about it are considered in the article.

Key words: system, law enforcement system, law enforcement bodies, law enforcement activity.